

Zdeněk Pošíval

Satanova jaro



EPOCHA



Zdeněk Pošíval

Satanovo jaro

Zločin u pelhřimovských šancí
L. P. MDCXCI



NAKLADATELSTVÍ EPOCHA

Copyright © Zdeněk Pošíval, 2005
Cover © Josef Kroupa, 2005
Czech Edition © Nakladatelství Epoque s. r. o., 2005, 2016

ISBN 978-80-7557-312-4 (pdf)

*Veškerá podobnost postav
s kdysi žijícími osobami
je úmyslná,
právě tak i místa děje
odpovídají skutečnosti.
Mnohé osoby opravdu žily
a mají v díle svá pravá jména.
Postavy se jmény vymyšlenými jsou ty,
za něž by potomci mohli pociťovat stud
nebo neoprávněnou pýchu.
Příběh je ovšem fikce.*

Kapitola první

9 nečekaném návratu

Nevěřil jsem vlastním očím.

Přes pelhřimovský rynek se kodrcavě hnál povoz tažený párem mezků se zvláštní plošinou na korbě, řekl bych, že to byl upravený starý valník. Na něm poskakovala, tančila a podivným jazykem ječela skupina bláznivě oděných komediantů. Někteří měli tváře skryté pod maskami z černé kůže. Kupodivu byly naprosto stejné jako ty, které jsem na nich před léty viděl poprvé.

Tehdy jsem je považoval za obličej samotářského Satana.

A tatáž dívka, jež mě půvabem tvářičky i svádívou postavou očarovala na dlouhé a trýznivě osamocené noci, měla svůj obličej odkrytý – až na uzoučkou hedvábnou masku přes oči – a ten zůstal kupodivu pořád stejně krásný.

Někdo zastoupil hercům cestu. Vůz musel zastavit, přestože to komedianti měli ve městě přísně zakázáno, zrovna tak, jako se jich živá duše nesměla ani dotknout nebo jim pohladit mezky ve sprežení.

Zíral jsem na dívku přede mnou jako na zjevení.

Tehdy nám bylo asi dvacet, oběma přibližně stejně.

Dneska můj rezavý knír i bradka prokvétaly šedivými fousky, dívka na voze však nezestárla ani o jedinou vrásku. Věděl jsem, že komedianti umějí šikovně užívat různé barvičky a masti, hlavně jejich ženské, jenomže z tohoto děvčete mladistvá svěžest přímo vyzařovala. A nejenom z tváře kolem úst, i z hebkosti kůže na rukou, ze žlábků mezi prsy ve výstřihu, či z havraních vlasů, krouticích a deroucích se z pod bohatě krajkami a pentličkami zdobeného čepce, prostě z každého jejího pohybu.

Říkáva se, že dar mládí lze prodloužit obtížně dostupným elixírem od alchymistů. Jak jsem však poznal u všemožně nalíčených stárnoucích paniček tady ve městě – snažících se obstarat si omlazující liktvar od pocestných mastičkářů, či loudících u kořenářek o kousek zázračné mandragory – jde nakonec o bláhovou a marnou snahu.

Zjev dívky na voze byl neuvěřitelný, leč skutečný.

„Kolombíno!“ neudržel jsem se a vykřikl.

Pohlédla na mne průzory v masce jiskrnýma očima, jen krátce, zamávala mi prsty, vzápětí se otočila jinam, posílala vzdušné

polibky dalším čumilům, seběhlým na rynek za tou nečekanou atrakcí.

Náhle strnula, na někoho se velice pozorně zadívala, řekla cosi komediantovi vedle sebe, jenž představoval Harlekýna, ten na to místo rovněž pohlédl a krčil rameny. Otočil jsem se směrem k radnici ze zvědavosti, kdo anebo co ji mohlo zaujmout, jenže i tam se shromáždilo nepřehledné množství lidí, houf řemeslníků, trhovců, podruhů, pocestných a soudě podle černých kabátců i několik konšelů.

Vůz se opět vrzavě rozjel a komedianti už hleděli jinam.

Strejčka, stojícího a civícího vedle mne, to udivilo. „Ty znáš tu komediantku, Jožíku?“

„To víš, že znám,“ odpověděl jsem mu a nezastíral přitom své nadšení z nečekaného setkání. „Tihle komedianti sem přijeli až odněkud z Vlach a jsou to ti samí, co tady hráli před pár roky pod šancemi...“ Teprve teď mi došlo na rozum, že od té doby uplynulo v říčce Bělé mnohem více vody, než jsem si myslel. To poznání mě pobavilo. „Vlastně, tenkrát jsi nebyl ještě na světě.“

„A co ta ženská?“

„Kolombína?“

„Baže, ta!“ zvýšil hlas strejček s jakýmsi pohoršením. „Tu přece nemůžeš znát z té doby, Jožíku, hádám, že je jí asi tolik jako mně. Tak kolem dvaceti a kdoví jestli.“

„Poznala mě,“ bránil jsem se, „a zamávala mi.“

„Mává každému!“

Bůhvíproč mi chtěl pokazit radost, vůbec jsem ho nepoznával. „Znáš ji přece po jméně,“ namítl jsem, „neviděls‘, jak se tvářila?“

„Řekl bych, že jménem ji tu zná každě,“ zavrtěl hlavou strejček nad mým umanutím a měl svým způsobem pravdu.

Lidé, co na ni pokřikovali, opravdu znali její jméno. Znali jména i ostatních komediantů. Slyšel jsem je vyvolávat Kapitána, Brighelu, Harlekýna, Pantalona...*

* Postavy italské komedie dell'arte měly neměnné typy, stálé masky i kostýmy.

Pantalone...

Když jsem ho viděl a mluvil s ním naposledy, měl rovněž bílé řídké vlasy. Rozhodně byl vyšší a hranatější než ten, jehož jsem dnes viděl na voze, byť masku a oděv na sobě měl tytéž jako kdysi. Asi tak sešel věkem. Byl jejím otcem a pohoršovalo ho, že mi dcera věnovala pozornost a dosti důvěrnou přízeň... Kolombína zůstala přitažlivá a stejně svůdná, zrovna taková, jak se mi vryla do paměti.

Vůz zmizel za rohem a kodrcal k Jihlavské bráně.

Teprve teď mi došlo a vyčetl jsem si, proč jsem ji hned neoslovil jejím pravým jménem. Patrně jsem si tu znalost schovával pro sebe a nechtěl ji na rynku vyzradit před tolika zvědavci.

Na věži kostela tloukla čtvrtá hodina po poledni.

Ještě před úterním polednem, jakmile jsme dorazili do města, jsem navštívil radnici, abych předal magistrátu v kanceláři purkmistra obvyklou zprávu o stavu rybníků našeho povodí a od pana důchodního konečně obdržel váček se svým platem za uplynulý rok, samozřejmě bez viktualií*. Proběhlo to překvapivě rychle a téměř bez obvykle zdlouhavého vysvětlování, což se dalo považovat pro první den po Velikonocích za malý zázrak. Každý byl unavený z pomlázky a pondělního hodování.

Mezitím strejček ve zbrojnici vyložil své zboží, jež mu dávalo město ke správce a šlejfování, hlavně kořistní zbraně ještě z války, jež sloužily jako záložní zbroj domobrany. Příliš mnoho toho nebylo, aby se pelhřimovští kosíři a šlejfíři nehoršili. My jsme sloužili přímo magistrátu a strejčkova práce patřila i k mé povinnosti. Pak na vůz naložil nové zboží k opatření v tak malém počtu, že to pomalu nestálo ani za odvoz.

V pivovaru na dvoře jsme napojili a nakrmili kobyly, zakoupili a naložili pár soudků piva pro náš kvelb a rozvalili se na jarním

* Viktuálie – součást odměny (platu, žoldu) v naturáliích, většinou šlo o potraviny

poledním slunku. Letos, to jest Léta Páně šestnáct set devadesát jedna, připadly Velikonoce až na půli apríla a připomínám, že to na teplém počasí bylo znát. Poobědvali jsme chléb s rozhudou.

„Nezaskočíme na čerstvě natočený žejdlík?“ zeptal jsem se.

Strejček se zakřenil. „V dobře oroseném džbánu?“

„Přesně tak, jak říkáš!“

Zaskočili jsme tedy do šenku na pár žejdlíků, abychom spláchli žízeň, vyslechli novinky a přispěli k nim svou troškou z našich končin.

„Pozdrav Pán Bůh vespolek!“ pozdravili jsme už na schodech.

Lokál v kvelbu byl poloprázdný a setmělý.

Šenkýř, skrytý u výčepní stolice za jakýmsi plaňkovým katrem, jenž ho odděloval od hostů a kde si i ve dne musel svítit loučkou, se vynořil u našeho stolu dřív, než jsme dosedli pořádně do lavic.

„Dejž to Pán Bůh,“ odpověděl na pozdrav, postavil před nás dva malé džbány, a přestože věděl, že si jídlo vozíme s sebou, zeptal se ze zvyku: „Nedáte si něco k zakousnutí?“

Zavrtěl jsem hlavou a s chutí si přihnul. Můj knír se prodral bílou pěnovou čepicí k hladince nápoje. Správně chladné pivo, mírně nahořklé, šlehlo do nosu příjemným řízem. V lokále bylo sice šero, od jednoho stolu ke druhému člověk dohlédl jen s obtížemi, my však seděli v místě, kam okénko pod stropem vrhalo světlo a obnažovalo nás mnohem víc než ostatní hosty.

Strejček měl nenápadné oblečení: hnědé nohavice, pod nimi bílé punčochy a měkké kotníčkové škrpály, na sobě světlou halenu se šátkem u krku a vestu z kozinky. Pod opasek si zastrčil tesák.

Já si kvůli návštěvě kanceláře vzal pro tentokrát na sebe oděv po otci: nachové nohavice, hojně čechravě nabrané a dlouhé sotva pod kolena, punčochy téže barvy, střevíce se stříbrnou přezkou, na trup bělostnou halenu s vyšívaným krajkovým límcem, vestu bez rukávů, přes ni šerpu, v jejímž závěsníku mi visel meč. Navrch jsem si natáhl blankytně modrý kabátec s nachově lemovanými průřezy na rukávech. Oblečení bylo trochu obstarožní,

vzpomínám si, že ho kdysi ušili v barvách otcova pluku. Sukno na něm však pořád bezvadně drželo. Ponechal jsem si černý klobouk se širokou střechou na hlavě, kdežto strejček svůj měkký klobouk spořádaně smekl a položil na stůl.

V tomhle lokále jsem musel působit poněkud nezvykle. Svůj žejdlík jsem si dopil v klidu a poručil další. V duchu jsem blahorečil nezvykle tiché pohodě v šenku, bohužel ne nadlouho.

„Nejste vy Jožík, zeman z Bukova?“

Hlas přicházel z přítmi v rohu.

„Nu, zdá se mi, že ano,“ potvrdil jsem a snažil se překonat očima tmou.

Od svého stolu se ozval jakýsi mnich, jenž si nechal od šenkýře nalít do pohárku medovinu. „Pamatuju si vás ze Želiva, ještě jako žáčka, co bifloval latinu. Já byl tehda novicem naší premonstrátní řehole a vy od prvopočátku nejlepším z urozců, co milostivý otec opat přijal do učení. Jmenuju se Prokop,“ lízl si z poháru a mlaskl.

„Nemohu si na vás vzpomenout.“

„Zato já ano. Vzpomínám-li si dobře, vaši chtěli, abyste se po Želivu šel vyučit římskému právu do Prahy. Nepletu se?“

„Začal jsem biflovat *ius res divinae* a *ius gentium*...“

„To je něco jako obecné právo?“

„Správně. Otec mě vzal brzy ze školy domů. Po válkách bylo na statcích zapotřebí každé ruky.“

„Žijete pořád na Bukově?“

„Už dávno ne,“ odpověděl jsem, „hned po otcově smrti jsme s macechou prodali Bukovskou tvrz, já splatil jeho dluhy a koupil si rybniční hájenku u Radňova.“

„Co povídáte,“ divil se, „děláte hajného rybám?“

„Slyšel jste.“

„Vzdali jste se bukovských statků po tom, když jste přišli o to vzácné stádo plaváků?“

„Nu, dá se to i tak říct.“

„Říkalo se...“

Nedoslovil a zvedl se od stolu s tajuplně napjatým výrazem ve tváři. Došel k šenkýři, rozžal štepinku od plamene loučky a zapálil si dýmku. Byl mírně obtloustlý jak pykník, měl ruměné lesklé tváře, bambulovitý nos, řídké vlasy s uprostřed vyholenou tonzurou a malá bystrá očka. Jako by se v něm zkřížila řeholní přísnost s le-torou taškáře. Přikročil těsně k nám, aby nikdo nezaslechl, co mi chce říci. „Říkalo se, že to bylo stádo *satanových* koní.“*

„Lidi si rádi vymýšlejí nejrůznější pověsti,“ namítl jsem, „byť nebyli daleko od pravdy. Možná, že nás Satan připravil o koně, ale je to pryč. Nevzpomínám na to rád.“

Mnich zamlžil vzduch vonným dýmem tabáku. „To vám rád věřím,“ zašeptal dobrácky, pokřičoval mě i sebe a vyzvídal dál. „Koně už žádné nemáte?“

„Mám, pocházejí už z jiného chovu.“

„Říkalo se, že tehdy zmordovali i pasáka těch koní.“

„Ano, ten pasák byl můj děd.“

„Vidím,“ pohlédl uznale na můj oděv, „že zemanem jste zůstal.“

„I možná zůstal,“ rozesmál mě, „jenže nevím, jak to užít, když místo svých statků hájím městu rybníky.“

„A kdo je tehle?“ ukázal na lavici vedle mne.

„Já jsem Jožíkův strýc,“ odpověděl strejček místo mě rychle, aby si tu zprávu náležitě vychutnal, „správně mi říkají *Hess* po matce, poněvadž ona pochází až z Hesenska. Doma jsem pro všechny *strejček*. Ten zamordovaný pasák koní byl můj otec, jenomže on si svoje jméno nepamatoval.“

„Cože?“ zamračil se nechápavě mnich.

„Strejčkova matka je moje nevlastní babička,“ doplnil jsem, „málokdo to však přesně pochopí.“

„Žeť, taková je bohužel pravda,“ uzavřel řeč můj mladý strejček.

* *Satanovi koně* (Zločin na Bukovské tvrzi) – příběh z roku 1671 vyšel knižně pod tímto názvem v nakladatelství Epoque v roce 2003.

Mnich vykulil bezradně bulvy, zatřepal rozpačitě hlavou, cosi si nespokojeně zabručel a vrátil se s čadící dýmkou na své místo v tmavém koutě.

Povzbudil jsem ho. „Už je jasné, kdo z nás je synovec a kdo strýc, bratře řeholníku?“ zvolal jsem do přítmi lokálu.

„Na vašeho strýce vypadá dost mladě, zemaně Bukovský,“ prohlásil mnich rádoby přísně, aby měl navrch a nezadal si nechápavostí, neboť našim rodinným vztahům neporozuměl. Jeho strohost nevyzněla vůbec jistě, jako už mnoha zvědavcům před ním. „A... a říkejte mi *Prokope*, chcete-li, však se známe už taková léta!“ dodal.

„Jak si přeješ, Prokope,“ pravil jsem a potvrdil mnichův postřeh, „strejček vypadá mladě, je však možné, že já vypadám staře. Co myslíš?“

„Já... já nevím,“ zblekotal mnich a syčivě bafal z dýmky.

„Nebudu dál trápit tvou zvědavost, bratře Prokope,“ pravil jsem smířlivě. „Matka tohoto mladého muže byla až *druhou* manželkou mého děda. Vzali se, když mně bylo již dvacet let.“

„Já,“ ozval se sebevědomě mnich, „já tomu přece rozuměl.“

„Nepochybuji o tom, bratře Prokope,“ uklidnil jsem ho.

Náš rodokmen byl vskutku zamotaný.

Strejčkovu otci, mému dědečkovi, se říkalo *Mek*, protože přišel jako malý chlapec s vojskem ze Skotska a skutečně neznal své jméno. Na Bukově vyrůstal jako kořistní zajatec. Museli ho oženit velice mladého s jistou děvečkou, neboť brzy po svatbě se jim narodila dcerka. Vyrostla do věhlasného půvabu a Josef, zeman z Bukova, s ní počal synka.

Tím jsem byl já.

Když mi bylo dvacet, oženil se dědeček Mek podruhé s německou vdovou Ulrike Hessovou a tím pádem s mou nevlastní babičkou.

Složité rodinné vztahy cloumají každou usedlostí.

Potomci naší královské země jsou stále poznamenáni více než třiceti lety válečných útrap, morovými ranami, vyliďňováním, pří-

chodem nových lidí a po vypalování i zánikem vesnic. Vztahy mezi rodinami a sousedy dodneška trpí i stěhováním z místa na místo, podle toho, jak vrchnost handluje s živými dušemi.

„Přízeň mezi vámi je patrná ze stejně narezlých vlasů,“ přemítal v přítmí řeholník Prokop. „Byl někdo z vašich rodičů zrzavý?“

„Můj skotský dědek byl silně rezavý.“

„A tenhle tvůj strejček žije s tebou?“ dotíral pořád mnich.

„Ano, žije u mne odmalička se svou matkou, mou babou,“ potvrdil jsem.

Strejčkovi cukaly koutky úst potlačovaným smíchem. „Musím říct, otče řeholníku,“ neodpustil si žertík, „že Jožík je poslušnej synovec, i když zrovna mě poslouchá nerad. To víte, doma je pantátou on...“

K dalším otázkám jsme se naštěstí nedostali.

Do krčmy vešel radňovský forman.

Příznačně se mu říkalo *Hovorka*. A opravdu vychrlil ze sebe přívál slov dřív, než dosedl k vedlejšímu stolu. „Copak se to děje, co, co? Můj soused, zeman Jožík Bukovský, a dřepí v šenkovním kvelbu nad korbelem? Co se to děje, co, co...?“

Nic jsme proti sobě neměli.

Kdykoliv jsme se však potkali, neváhal si mě dobírat nějakým trucem. Patrně mu vadilo, že si převážím zboží vlastním vozem a nesjednávám si jeho služby. Pod plachtou svého vozu taženého párem silných hannoverských valachů odvážel všechno, co si město přálo dopravit do Leskovcovy horní Cerekvice, či do Počátek, Jihlavy, Německého Brodu, Žirovnice, Písku, Jindřichova Hradce, Znojma, Humpolce a třeba do Prahy nebo Vídně. Hovorka měl dovoleno vozit i každému, kdo si ho k přepravě najme, pokud ovšem neměl zrovna povinnost ke královskému městu Pelhřimovu.

„Nežvaň, sousede,“ mávl jsem po něm rukou, „sedím jen nad mrňavým žejdlíčkem.“

Hovorka se nezadržitelně chlámal. „Kdoví nad kolikátým žejdlíčkem!“

Odpovídat na jeho výšplechty mě nebavilo.

„Nevěděl jsem,“ ozval se šenkýř z přítmi za svým plaňkovým katrem, „že zeman Bukovský má *sousedy*. Jeho hájenka stojí na samotě u vody,“ vysvětloval hostům, kteří mě neznali. „Radňovská ves leží kus cesty nad Jožíkovou chalupou, na kopci. Divíte se, jak to vím? Dojel jsem si k němu sáněmi před vánočními svátky pro ryby.“

Z druhého konce lokálu se ozval hluboký hlas.

„Hnát koně kvůli rybě? Copak ti nechutnají ryby ze Stráže?“ útočil kdosi na šenkýře nevážně míněnou výčitku, proč nekupuje výlovky z největšího pelhřimovského rybníka.

„I chutnají,“ opáčil šenkýř, „jenže štiky ve městě nenakoupíš. A radňovské rybníky patří městu Pelhřimovu stejně tak jako Stráž. Však jsem za ty štiky zaplatil na radnici.“

„To byly štiky?“ podivil se majitel hlubokého hlasu.

Šenkýř před něho postavil misku se sýrovou homolkou a pohrozil mu prstem. „Divím se ti, Mušketýře, že mi něco vůbec vyčítáš, když sis u mě na Štědrý den cpal tou rybou teřich.“

Mušketýr se mu říkalo podle jeho těžké zbraně z vojny a tenhle hromotluk byl nyní pomocným městským rychtářem. „Myslel jsem, že pojídám cejna,“ pravil překvapeně a zahryzl se do homolky.

„Zbroji, pivu a sýrům rozumíš, snad i v ženských se vyznáš, jenže v rybách tápeš,“ zvolal šenkýř se smíchem. „To byla opravdovská štika, čím ses krmil u mne na Vánoce.“

Mladší městský rychtář jen cosi zavrčel.

Šenkýř mu nedal pokoj. „Radši nám pověz, copak je nového na rychtě?“

„Brzy tě vsadím do šatlavy, šenkýři, to bude ta novina!“ řekl Mušketýr. „Kolikrát jsem ti už povídal, že ve městě nesmíš svítit loučkou, smíš svítit akorát uzavřenou lucernou. Chceš snad vyhořet?“

Šenkýř zahudral, že vosk podražil, zapálil lucernu a sfoukl louč.

Po původně vyřčené otázce ožil i mnich. „Zdalipak jste přistihli nějakou tu kuběnu při smilstvu?“ přidal se dychtivě a potáhl mocně z dýmky.

„V noci přšelo, nic se nedělo a na rychtě nastal rozruch až po kuropění,“ svěřil se Mušketýr, jenž si sem každý den odskakoval ze služby na něco k snědku.

„A copak to?“

„Vtrhnul k nám nějaký Blažek, on je šafářem na dvoře v Korcích,“ prskal z pusy drobečky, jak neudržel pošklebky, „a z toho lijáku byl *durch* mokrej... Málem uštvál koně... Div, že si nesrazil vaz... Bědoval, že by se ve městě měla u někoho nacházet jeho žena,“ znovu se rozchechtal, „a žadonil, abysme se vydali hledat ji po domech...“

„A vydali jste se?“

„Blázníš? Ke komu? A proč by měla trčet zrovna ve městě!“

„Co bylo dál?“

„Nic. Blažek povídal, že v Korcích byl nějaký mumraj kolem pocestných, co se tam schovali před bouří a deštěm. Pořád blábolil o kolesce, tažené jediným koníkem. Prej tam po setmění projížděla, někde poblíž zastavila, nikdo z vozíku nevystoupil... Jenže žena se mu potom už neukázala doma...“

„Není to nějaký zmatený?“ ozval se kdosi ze tmy.

„Bud' z Blažka mluvil truňk,“ usoudil Mušketýr, „anebo mu z tý přemíry manželskýho cicmání už přeskočilo.“

Cizí neštěstí se proměnilo v žertování. „Že by mu žena utekla za nějakým vlašským milcem, co se uhníždili u šancí?!“ zvolal někdo další.

„Blažek vpadnul na rychtu dřív,“ vysvětlil pomocník městského rychtáře, „než vůbec komedianti dorazili k městu.“

„Co by se s tou ženskou stalo,“ ptal se jiný hlas, „kdyby ji u někoho přistihli při cizoložným šukání?“

„Šla by na pranýř,“ ochotně odvětil mnich Prokop.

„Dost možná i s amantem,“ smál se kdosi ze tmy.

„Pokud by se jí ten amant nějak nezbavil,“ zauvažoval mnich. „Takovou věc nikdy nevíme dopředu. Nebo víme, rychtáři?“

„Dozajista by trestu a pokutě neunikli,“ pravil Mušketýr, „o tom by rozhodli pánové, purkmistr se syndikem. Nebo se starším písařem? Pořád si to pletu...“

Kdosi ve tmě se potměšile zachechtal. „Starší písař je přece u nás zároveň i syndikem!“

Přestal jsem naslouchat hospodským plkům, zaplatil u šenkýře za naši útratu tři krejčary a vrátil se se strejčkem ke spřežení našeho vozu.

Den po poledni se nachýlil do své druhé poloviny.

Na rynku u kupce jsme vyložili strejčkův zbylý tovar, pár kusů nejrůznějšího nářadí, pořízy, dláta a sekery ze strejčkovy šlejferny*, a do prázdného vozu pak nakládali hromadu zboží, především pro hospodářství, potřebné věci pro chalupu, hlavně ovšem pro veselku nejstarší dcery, jak si je nadiktovala moje žena Anežka. Leccos si u kupce také objednala a naporoučela strejčkova matka Ulrike, moje bába, jež stále žila u mne na výminku.

Po noční bouři a mocném aprílovém dešti se již vyčásilo do vedra, zde na vrchovině překvapivého. Přesto nám šla práce od ruky.

„Jen co naložíme, vydáme se domů,“ pravil jsem strejčkovi, „a budeme mít od veškerých nákupů pokoj aspoň na půl roku.“

Strejček zrovna položil do slámy na korbě bečku se sirobem.

„Ba,“ otřel si zpocené čelo do rukávu, „řek bych, že se stačíme vrátit domů ještě před klekáním.“

A v tu chvíli nás přerušil již zmíněný křik a shon okolo povozu rozjásaných komediantů. Od bohulibého úmyslu návratu domů mě rázem odradila předem nečekaná chuť – a možná, že z ní vznikla přímo posedlost -, jež se mě zmocnila v touze vydat se za bránu pod šance a zhlédnout tam podvečerní představení. Já totiž nikdy žádné *theatrum* neviděl.

Netušil jsem, jak mi ta touha opět pocuchá život.

Před dvaceti lety mi ji překazily okolnosti.

*K*olombína bylo jméno její figury.

Ve skutečnosti ji tak vůbec nepokřtili.

A její otec *Pantalone* se rovněž jmenoval jinak.

* Šlejferna (hist.) – brusírna

Seznámil jsem se s herci kdysi tak, že mě k nim dovedl popis černé kožené masky. Svědkyně zločinu v ohradách u naší tvrze ji pokládala za ďábelskou tvář, když ji spatřila na pachateli, jenž ot-rávil naše stádo koní a odporným způsobem zprovo-dil ze světa i mého dědečka.

Posléze se ukázalo, že zloduch, jenž se dopustil onoho ohavné-ho činu na naší rodině, odcizil masky komediantům, včetně černé masky pana Pantalona. Okradl je už rok předtím, až kdesi u Prahy, a nemohl ovšem tušit, že herci přijedou do našeho města, já díky nim odhalím mordýřův ďábelský podfuk a podaří se mi strůjce všeho zla dopadnout a zničit.

Byla to podivná shoda náhod, že o té dávné, polozapomenuté události promluvil v hospodě i řeholník ze Želiva.

Přiznávám, že mi událost, související s neštěstím, jež rozvrátilo naši rodinu na Bukovské tvrzi, na mysl vůbec nepřišla. Zato se mi v plné síle vybavila chvílička setkání s Kolombínou.

Zastavil jsem tenkrát s vozem nedaleko jejich ležení.

Byl jsem zděšený strachem a nemínil couvnout. Místo *čuby** jsem podložil kola obyčejným kamenem, abych si umožnil rychlý ústup.

„Vy něco pšivézť?“

Hlas se ozval přímo za mnou. Vylekal mě nepopsatelně. Nena-padlo mě, že si někdo všimne zrovna mé osoby, když počinání ko-mediantů sleduje tolik čumilů a zvědavců.

Za mnou stála černovlasá a černooká Vlaška, v ruce držela koš se zeleninou a zubila se.

„Já... já jen někoho hledám,“ odpověděl jsem.

„Vy hledat od nás?“

„Od vás,“ kývl jsem, „jmenuje se Pantalone, či tak nějak.“

„Toho hrát můj tata, on nejmenovat Pantalone,“ smála se, „*sem-plicamente*... jednoducho... jmenuje Giacomo. A moje jméno taky není Kolombína, ono být Lavinia. A ty jmenuješ jak?“

* Čuba sloužila jako brzda: fošna* již se podkládala kola proti samovolného rozjetí vozu.

„Já jsem Jožík.“

„Kolik ty mít let?“

„Dvaadvacet.“

„Ja skoro taky,“ zahihňala se, „bez čtyři roky. Co ty počebovat?“

Pokud jsem měl tenkrát nějaký plán, a já ho celkem neměl, chtěl jsem vytáhnout z truhlíku pod sedačkou kozlíku nabitou bambitku, zastrčit ji pod opasek vedle tesáku a uschovat pod vestu. Jenomže to už nebylo možné. Lavinii by šlo ztěžší vysvětlit, že jsem přišel zajmout jejího tatínka, předat ho rychtáři, popřípadě ho rovnou zabít.

„Potřebuji se cosi zeptat tvého táty,“ řekl jsem pouze.

„A nechít ty zeptat se Lavinia?“ ukázala významně na sebe, vlastně na bujnou, houpavou hrud', již poodhalenou předtím předváděla na rynku z vozíku, přičemž pohled na ni mě přiváděl k jakémusi zvláštnímu rozechvění. Nyní měla výstřih zakrytý šátkem. „Tata neznat ani slovo mluvení po vašem.“

„Ty mluvíš a rozumíš po našem. Jak to?“

„My jezdit do Čech každej rok, já být ženská a ráda mluvit,“ zasmála se, „tata je muž a on rád nemluvit.“

Mohl jsem jí to uvěřit a také nemusel, byť mi to zviklalo odhodlání pana Pantalona zabít rovnou. Svědkyně, jež viděla mordýře v téže masce, již jsem před malou chvílí spatřil na tváři muže na komediantském voze, tvrdila s rozhodností, že ten ďábel mluvil dokonale po našem. Neznalost řeči šla ovšem předstírat, jenomže jsem nevěděl, proč by se mi s tím Lavinia svěřovala, když netušila, kdo jsem a proč se po jejím otci pídím.

Věc se vyřešila sama a úplně jinak.

Od tábora komediantů se k nám rozeběhl postarší muž, na hlavě mu vlála bílá hříva vlasů, cosi nesrozumitelně křičel a v ruce trímal hůl. Rozhodně nevypadal nikterak přátelsky.

„*Sei impazzito padre?*“ ječela na něj Lavinia. „*Questa persona sta cercando te perché ti vuole parlare. Io non lo interesse di certo, stai calmo!*“

Když k nám doběhl, popadal dech. „*Signore, é vero quello che mi racconta mia figlia?*“

Nerozuměl jsem mu a Lavinia mi to přeložila. „Tata si myslet, že já před tebou kroutit prdelinka, já mu povědět již, že ty nechítíš mě svádět, že ty mluvit počebovat s tata. On ptát se, jestli to pravda je?“

„Je to pravda,“ řekl jsem, „původně jsem vás přišel zabít.“

„*Che cosa?*“ vyvalil na mne oči pan Pantalone, vlastně Giacomo, když mu to úplně stejně vykulená Lavinia přeložila. „*Perchè, buon Dio?*“

„On ptát se, proč?“

A tak jsem jim vysvětlil, že jakýsi muž, vydávající se za Satana, dopustil se odporného zločinu na naší pastvině na Bukově a podle popisu svědků vypadal přesně jako komediant přede mnou v jeho masce. Naštěstí však Vlaši mohli dokázat, že v té době hráli kdesi až u Vídně, masku jim dávno předtím ukradli lupiči a museli si zhotovit novou.

Naše domluva trvala tenkrát pěkně dlouho.

Upřesňovali jsme si řadu věcí. Navíc všechno, co bylo řečeno, musela dívka překládat. Často hledala správná slova, nejdřív se mi zahleděla do očí, potom díky předstírané bezradnosti mě popadala za paži, kladla si čelo na mé rameno a se zdánlivou bezděčností se ke mně přitiskla řadry. Něco takového mi bylo doposud cizí, neboť žádná žena se mě nikdy nedotkla, nemluvě o tom, že jakékoliv doteky byly a stále jsou obecně zapovězené. Pocítil jsem horrost v celém těle, jako by Lavinia do mne vstoupila celou svou bytostností, a já se neudržel a svíral její ruku ve své dlani, jenže pan Giacomo to stačil sledovat a několikrát ji ode mne prostě odtrhl, což nás kupodivu všechny tři bouřlivě rozesmávalo.

„Chceš ty ještě zabít můj tata?“ zeptala se Lavinia, když jsme si všechno vysvětlili.

„Ne,“ řekl jsem.

„Pšídeš dnes na spektakl?“

„Nemohu, mám smutek po dědovi, a je mi to líto.“

„I Lavinia je to lito,“ řekla a dívala se do mých očí pohledem, z něž se mi stahovalo hrdlo, „ty mladý a silný chlap a ja s tebou rada chodit večer po louka...!“

„Škoda,“ vzdychal jsem a selhával mi hlas, „třeba si tě někde najdu.“

„*Cosa state complottando?*“ zeptal se Giacomo ostře.

„Nic nesmlouvat,“ odsekla otcí Lavinia, „loučit se my dva.“

„*Ho capito*,“ pravil pan Pantalone, „*allora addio!*“

„Sbohem,“ řekla Lavinia, využila chvíličky, kdy se ke mně její otec otočil zády, rychle mě objala a políbila na tvář. Pustila se mě vzápětí a ustoupila, přesto jsem stačil ucítit pronikavou a zvláštní vůni, z níž se mi málem zatočila hlava. Smísilo se v ní aroma dobromysli s pudrem a čímsi ještě vábným, co neumím popsat.

„Sbohem, Lavinie!“

„Najít ty si mě!“ zašeptala.

„Sbohem a děkuji vám,“ řekl jsem znovu, vykopl kámen, jímž jsem podložil kolo povozu, vyskočil na kozlík a když jsem měl opratě v rukou, práskl jsem bičem. „Lavinie, rád bych tě našel a vi-
děl hrát *theatrum*. I vás, pane Giacomo!“

Oba se za mnou dívali a dlouho mávali.

Našel jsem si ji, byť až po dvaceti letech.

A rozhodl se vidět ji hrát *theatrum*.

Strejčkovi se můj návrh nezamlouval.

„Já vím, žeš o těch komediantech nevěděl předem,“ hořekoval, „jenže znáš naše ženský. Když se včas neukážeme doma, budou se strachovat, že se nám přihodilo něco zlého. Za chvíli bude tlouct půl pátý hodiny... Můžeme se sem vypravit zejtra jen v sedlech.“

„Zítra může být pozdě,“ nedal jsem se přemluvit, „vždyť nevíme, budou-li vůbec hrát.“

Nedal se odbyť. „Tak se někoho zeptej, jestli tu budou zejtra.“

„Strejčku,“ naléhal jsem, „dvacet let toužím uvidět *theatrum*...“

„Tyátr nebo tu ženskou?“ skočil mi do řeči.

Trochu jsme zaváhal. „Obojí.“

„Jožíku,“ začal protektorsky, „myslíš vůbec na Anežku?“

Připomněl mi moji ženu, s níž jsem měl pět dětí a kterou jsem na výsost miloval. A to byla od něho troufalost. „Jak to myslíš, strejčku?“ zvýšil jsem poněkud hlas.

„To není těžký uhodnout!“ odpověděl vzpurně.

„Tak dost, strejčku,“ dloubl jsem ho do ramene, „zapomínáš, kdo je v naší rodině pantáta!?“

„To není těžký zapomenout,“ připomněl drze, vzápětí si skrblicky povzdech, „a jestli za mě zaplatíš vstupný, nějak to vydržím... Doma si to bábince vysvětlíš sám!“

Ulevilo se mi. „To víš, že vysvětlím.“

Hodiny na věži odbily půl pátou.

Nakládali jsme zbytek připravené hromady zboží urychleně, pot se z nás přímo řinul, a konečně jsem vyrovnal u kupce veškerý dluh. Přikryli jsme korbu vozu plachtou. Nasedl jsem na kozlík, počkal na strejčka, až vytáhne čubu z pod loukoťových kol s pevnou kovanou obručí, zavěsí tu brzdu na řetěz pod vůz a přisedne si ke mně. Vzal jsem do rukou opratě. Naše kobyly nebylo ani nutné povzbuzovat bičem, vycítily samy, že přišla chvíle odjezdu. Namířily si to rovnou k Rynárecké bráně. Obrátil jsem je nezvykle k druhé městské bráně, kudy jsme se ubrali pod šance k říčce Bělé.

„Na co myslíš?“ zeptal jsem se zamračeného strejčka.

„Jestli se nebudeš chtít setkat s tou komediantkou.“

„A co když budu?“

„Nerozumím ti, Jožíku,“ vrtěl hlavou a vzdychal strejček, „co kdyby tě s ní někdo uviděl...!?“

„Tobě se Kolombína nelíbí?“

„Nevím, jestli se mi líbí,“ pokrčil strejček nos, „poněvadž žádná slušná ženská neukazuje...“, zaváhal a z rozpaků přešel raději na jazyk své matky, „*keine zeigt ihre Brüste!*“

„Neukazovala prsa,“ namítl jsem a byť jsem němčině rozuměl, odmítal jsem jí mluvit, nebylo-li to zrovna zapotřebí, „měla jen hlubší výstřih!“

„*Und die Beine?!“*

„Ani nohy, měla přece dlouhé punčochy.“

„Jožíku, měla venku polovinu koz!“ vyhrkl strejček už zase po našem a s neobvyklým pohoršením. „Viděl jsem jí nejenom lejtka, ale jako každé na rynku jsem tý vlašský holce zahlídnul i stehna s podvazkem.“

„Máš snad něco proti Vlachům?“

„Proti Vlachům nic nemám,“ prohlásil strejček a zatvářil se velmi neúprosně, „jenomže nevím, co by se pak říkalo, kdyby nás uviděli spolu s těmi...“ hledal slovo, „se sprostými komedianty.“

„Nemyslím si, že jsou sprostí!“

Opáčil otázkou. „Tak proč nesmí nocovat v městě?“

„O tom nic nevím.“

„Já to vím!“ pravil neoblomně.

„Co víš?“

„Že jim purkmistr dovolil překročit bránu akorát pro ty zvací jízdy na spektakl,“ trval na svém, „jinak se nesmí s nikým stýkat. Kdyby nebyli sprostí, dozajista by mohli mezi lidi.“

Udivil mě. „Jak tohle všechno víš?“

„Tehdy na tom byli stejně,“ přiznal strejček překvapivě. „Natre-fili jsme na ně, když jsme tu byli s bábinkou na pouti.“

„Cože?“ rozkřičel jsem se. „Oni tu už hráli?“

„Byli tu.“

„Vloni?“

„I kdež, je tomu dobře sedum či osum let.“

„Nic jsi mi o tom neřekl,“ vyčetl jsem mu už klidněji.

„Nebylo o čem,“ pokrčil rameny, „poněvadž bábinka by mi nedovolila vyhazovat peníze za takovou hloupou kratochvíli, jakou je tyátr. O tom, že komedianti musí nocovat, hrát a bejt akorát za bránou, jsem slyšel od lidí v kostele.“

Dostával jsem zlost. „Jak můžeš vědět, že *theatrum* je hloupá kratochvíle, když jsi komedianti neviděl hrát?“

„Říkají to.“

„Kdo to říká?“

„Lidi.“

„Strejčku,“ přemáhal jsem v sobě nával zlosti, „není dobré něco odsoudit, cos sám nepoznal!“

„Já vím,“ pravil mladík po mé levici na kozlíku, „*žádnej človek nemůže poznať všechno na vlastní oči. A tak musí uvěřit těm, co to znají a něco už viděli.*“

Na to se nedalo nic říct.

Strejček právě opakoval moje slova, jež jsem mu kladl na srdce pokaždé, když pochyboval o něčem, co mu zpočátku nebylo příjemné, či vzbuzovalo jeho nedůvěru, a co já znal už ze svých prožitků.

Branný – někdo mu také říkal *fortnýř* – v Jihlavské bráně si vzal od nás kolek, jež jsme si museli zakoupit při příjezdu za vpuštění vozu a spřežení do města.

Hodiny na věži odbily půl šestou.